

Úloha letectva ve změněných bezpečnostních podmínkách

(Operační perspektivy Luftwaffe)

Referát přednesený na konferenci „Air Power Doctrine and Technology Conference“ ve Stockholmu, konané ve dnech 15. až 18. srpna 1996. Autor, plk. Erich Kiesenbauer, je vedoucím oddělení operační doktríny štábu německého letectva (Luftwaffe). Zkráceno a redakčně upraveno.

* * *

Je přirozené, že celé německé ozbrojené síly, včetně letectva, jsou formovány změnami, které nastaly v uplynulých letech. V minulosti byla bezpečnostní situace charakterizována možnou vojenskou konfrontací mezi dvěma bloky, která mohla mít vážné následky pro existenci celého lidstva. Dnes čelíme mnoha malým konfliktům, které pravděpodobně budou nabývat formy střetnutí *nízké intenzity*. Došlo tedy k radikální změně podmínek určujících bezpečnost Německa, a to při nejmenším ze dvou hledisek:

1. Předně Německo již není „frontovým státem“, nýbrž sousedí se spojenci a partnery, s nimiž udržuje přátelské vztahy. Německo není v dosahu protivníka schopného zahájit strategickou ofenzivu a okupovat německé území. Pro obranu Německa proti rozsáhlé agresi poskytují dohody o ověřování v rámci opatření pro upevňování stability dobu výstrahy jeden až dva roky a období až šesti měsíců, jichž lze využít k vojenským přípravám.

V předvídatelné budoucnosti nebude existovat ohrožení územní celistvosti Německa. Avšak za situace pokračujícího šíření vyspělé technologie, použitelné k vojenským účelům, si zasluhuje zvýšenou pozornost **nečekané ohrožení ze vzduchu a z kosmického prostoru**.

2. Zvýšilo se riziko regionálních krizí a konfliktů v Evropě i mimo Evropu. Rozmanitost možných regionálních krizí a konfliktů z hlediska jejich projevu, intenzity a použitých prostředků dokazuje, jak důležité je být schopen předcházet jejich vzniku, omezovat je při zachování odstupu od nich a řešit je pokud možno nejrychleji.

Vývoj v posledních několika letech ukázal, že v budoucnosti nebude používání vojenských prostředků tím posledním argumentem řešení krizí. Německý spolkový ústavní soud dne 12. července 1994 situaci vyjasnil: V budoucnosti se Německo, jako odpovědný člen mezinárodního společenství, bude podílet na úkolech spojených s udržováním míru, plněných podle Charty Spojených národů.

Úkoly spolkových ozbrojených sil

Příští úkoly ozbrojených sil vyplývají z výše uvedeného. Letectvo jako součást spolkových ozbrojených sil musí být schopno přispívat k plnění těchto základních úkolů:

- obrana státu a aliance NATO ve střední Evropě, reagování na krize a obrana Severoatlantické aliance mimo střední Evropu;
- řešení krizí v rámci širšího spektra úkolů, tj. účast na mnohonárodních operacích pro udržování míru v souladu s Chartou Spojených národů;
- záchranné a evakuační operace a poskytování pomoci jak na území Německa, tak v zahraničí.

Jinak řečeno, dvěma hlavními funkcemi německých ozbrojených sil jsou:

- obrana státu a Aliance ve značně zlepšených bezpečnostních podmínkách;
- přiměřená a účinná účast německých jednotek při řešení mezinárodních krizí pod mandátem Spojených národů, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě nebo Západoevropské unie.

Tyto hlavní funkce určují, které vojenské kapacity jsou nezbytné a jak mají být rozvíjeny z hlediska kvality a kvantity.

Důsledky změněných bezpečnostních podmínek

Nejdůležitější změnou týkající se **prostoru** je skutečnost, že „centrální region“, který zahrnuje Německo, se již nenachází v postavení první frontové linie oddělující potenciální protivníky, nýbrž je v centrální poloze, která není přímo ohrožena taktickým letectvem. Proto v budoucích konfliktech nebude Německo s veškerou pravděpodobností tvořit předem nastavené bojové pásmo, nýbrž bude v míru a v případě krize či války fungovat jako možné centrum celosvětových operací spojených s řešením krizí.

Výsledkem je, že se prostor pro letecké operace nejen stal větším, rozmanitějším, ale také méně známým než dříve; nemůže být předem určen s potřebnou mírou pravděpodobnosti, jeho používání již nelze předem podrobně a včas plánovat, operace pozemního vojska či letectva již nemohou být s potřebným předstihem takticky a operačně připraveny. Zpravidla se tedy bude jednat o operace mimo dobře známou infrastrukturu, na velké vzdálenosti, v neznámém zeměpisném prostředí a často za neznámých kulturních a klimatických podmínek.

Pokud jde o **ozbrojené síly**, bude počet disponibilních sil, jak vlastních, tak nepřátelských, poměrně nízký. Avšak kvalita disponibilních sil bude dnes a ještě více v budoucnosti velmi vysoká. Aby bylo možno zmenšenou kvantitu nahradit patřičnou kvalitou, alespoň v určité míře, neustále se zdokonalují víceúčelové možnosti a účinnost pro všechny úlohy.

Technologický vývoj v posledních letech zvýšil možnosti speciálních leteckých zařízení, které mají trvalý a pozitivní vliv na úspěch vojenských operací. Tato zařízení ale vzhledem ke své složitosti a ceně existují pouze v omezených počtech a nebudou k dispozici pro každou leteckou operaci. Kromě toho, současný vývoj ozbrojených sil směřuje k nasazení mezinárodních sil. V principu to pro letectvo není ničím novým.

Nové je - z německého hlediska -, že se taková spolupráce stane obecnou normou, a že ne ve všech případech budeme moci používat postupy, které byly uplatňovány v NATO.

Méně důležitá je, avšak za zmínku stojí skutečnost, že se v budoucnosti budeme muset přizpůsobit situaci, kdy budou naši potenciální protivníci disponovat kombinací zbraní tvořenou zbraňovými systémy z různých zemí a velmi různé technologické úrovni.

V dohledné budoucnosti pravděpodobně přestaneme mít výhodu technologické převahy, která zatím působila v náš prospěch.

Všechny tyto změny činitelů prostoru a vojenských sil zahrnují další velmi důležitou změnu parametrů. Procento z celkových sil, které budou tvořit zabezpečovací síly, se bude dále zvyšovat na úkor operačních sil.

Dlouhé a možná dvakrát delší zásobovací cesty, nedostatek infrastruktury, vyšší intenzita boje se složitějšími leteckými prostředky a ve zvláštních případech i nutnost poskytovat technické zabezpečení téže úrovně, na kterou jsme zvyklí doma - to jsou jen některé problémy, které s tím budou spojeny.

Co se týče změn časového faktoru: politická rozhodnutí musí být přijímána včas, aby bylo možno vojensky a ekonomicky využít strategické doby výstrahy, která bude pravděpodobně několik let. To je jediný způsob, který umožní včas uskutečnit nezbytná opatření pro přestavbu a mobilizaci.

Na operační a taktické úrovni má časový faktor ještě důležitější úlohu: moderní letecké prostředky, včetně taktických balistických raket, mohou zasáhnout střední Evropu během několika hodin a dokonce minut; směr, z něhož pravděpodobně ohrožení přijde, je nesnadné určit předem. Čas, boj o čas a využití času pro plánování, přípravu a vedení leteckých operací se stanou stále významnějším činitelem při rozhodování o úspěšném vedení operací.

Dospěli jsme k závěru, že v důsledku změn tradičních činitelů a moderních podmínek vojenských operací nabyl velkou důležitost další činitel - **informace**. Používání informací plánovitým a vyčerpávajícím způsobem a bez zpoždění může poskytovat velkou výhodu slabším silám anebo za nejasných situací. Zanedbání optimalizace jejich využití znamená znemožnit, aby možnosti systému letecké války přinesly zisk a tak riskovat zbytečné neúspěchy.

Hlavní důsledky popsaných změn lze shrnout takto:

Za prvé: V důsledku snižování vojenských sil a technologických a koncepčních změn je pravděpodobné, že budeme čelit protivníkovi, který bude mít sice nižší počty ozbrojených sil, avšak ty budou mnohem pohyblivější a účinnější než v minulosti.

Pro dosažení válečných cílů, bude pro protivníka absolutně nezbytné soustředit svoje síly na operační úrovni. Stejně důležité bude včasné a adekvátní **soustředění sil obránce**, a to jak pro obranné operace, tak pro operace spojené s protiúderem. Princip „protisoustředění“ (*counter concentration*) je pojem používaný k vyjádření tohoto operačního požadavku.

Za druhé: Klíčová důležitost soustředění vojsk znamená, že nepřítel bude již od samého začátku skrývat svoje skutečné záměry a klamat obránce. Proto **zpravodajství a průzkum** nabudou většího významu jako východisko pro rozhodování o politickém řešení vzniklé krize i pro nezbytné vojenské akce, jakými je plánování cílů a průzkum po uskutečnění úderů.

Za třetí: Dalším důsledkem nutnosti soustředit síly obránce, které mají snížené počty je, že vzniknou rozsáhlé prostory, pro jejichž obranu v tradičním smyslu není dostatek sil. Zabezpečení těchto prostorů je dalším úkolem, který dosud nebyl patřičně vyřešen.

Za čtvrté: Jakmile snížíme počty našich vlastních sil, staneme se závislejší na mnohonárodním obranném úsilí. To vyžaduje rozvoj možností a schopností spolupráce s našimi spojenci.

Základním důsledkem změněné bezpečnostní situace Německa a změněných operačních podmínek je, že letectvo má širší spektrum úkolů a větší význam. Letectvo, vzhledem ke své schopnosti provést účinnou akci - v případě nutnosti ze svých domácích základů v Německu - během několika málo hodin až na samých evropských hranicích Aliance, je tím druhem ozbrojených sil, který jako první přispěje k obraně států i obraně Aliance.

Co musí letectvo splňovat

Přesnou předpověď požadavků na vojenské letectvo bude možné sestavit pouze na základě bezpečnostního rámce, který bude v dané době existovat. Ze současné perspektivy je možné požadavky založit na těchto předpokladech:

- Očekáváme, že Německo zůstane pevně integrováno do Evropy. Zárukou dobrých transatlantických vztahů je NATO.
- Německo bude nést svůj díl odpovědnosti v mezinárodním společenství. Proto budou nezbytné vojenské síly pro národní obranu, pro obranu Aliance, jakož i pro politické řešení možných krizí.
- Německé ozbrojené síly se budou přizpůsobovat vytváření velmi proměnlivých koalic pro úkoly, od poskytování humanitární pomoci, přes udržování míru, až po použití vojenské síly ve válce.

Jestliže chceme zůstat plně integrováni do Evropy a NATO a být připraveni pro budoucí mezinárodní koalice, bude důležitým činitelem rostoucí význam **multinacionality** v oblasti výzbroje, výcviku a vedení operací. To bude nejen věcí politické solidarity, ale také to bude napomáhat při plnění společných úkolů a z vojenského hlediska to může být velkým přínosem zvyšování účinnosti. Se zřetelem ke snižování finančních prostředků na obranu, snižování počtů a ke společnému plánování všech druhů ozbrojených sil, je důležité, aby letectvo rozpoznalo a soustavně **rozvíjelo svoje speciální charakteristiky a možnosti.**

Letectvo má schopnost rychle reagovat na vzniklou situaci. Proto je tou hlavní složkou při řešení politických krizí a zamezení jejich eskalace.

Šíření zbraní a vyspělé technologie

V této souvislosti je nutno se zmínit o narůstající hrozbě vytvářené stále rozsáhlejšími šířením zbraní a vyspělé technologie. Z toho vyplývající rizika, např. **rizika vytvářené balistickými raketami** jsou již zřejmá na periferii Evropy; těmto rizikům je nutno čelit prostředky budoucího systému protivzdušné obrany, mezi jiným také vzhledem k možným operacím spojených s řešením krizí v těchto oblastech. Pro předvídatelnou budoucnost toho lze dosáhnout především pomocí pozemních systémů, efektivního společného informačního systému velení a řízení, tzv. „rozšířené protivzdušné obrany“ (*extended air defence*) proti celému spektru ohrožení ze vzduchu.

Prioritami jsou obrana proti letadlům, taktickým a balistickým raketám, bezpilotním letadlům a střelám s plochou dráhou letu. Proto za zvláště významné považujeme

následující tři oblasti: schopnost velení a řízení, a to i v neznámém prostředí, zpravodajství na strategickém, operačním a taktickém stupni, a vůbec celou oblast informační technologie.

Velení a řízení

V rámci budoucí koncepce tzv. *společných kombinovaných skupení sil (Combined Joint Task Forces - CJTF)* bude důležité podílet se na společném velení a řízení, a tím zaručovat národní schopnost rozhodovat a jednat. I po případné změně řízení Aliance anebo koaliční struktury je nutné zabezpečovat a uskutečňovat autonomní velení a řízení německých ozbrojených sil, přímo a bez zdržení. Musí být zachovány pravomoci spolkového ministra obrany. Účast na řešení politických krizí, a to i mimo území států NATO, bude klást velké požadavky na organizaci, prostředky a postupy týkající se operační pohotovosti, mobility, pružnosti a interoperability. Podobně se schopnost rychlého zákroku musí přizpůsobovat měnícím se mezinárodním okolnostem.

Velení a řízení je základem úspěchu vojenských operací. Letectvo bude v budoucnosti potřebovat rychlé zpracování informací, modulární systémovou strukturu a interoperabilitu s nadřízenými i podřízenými stupni. Pouze potom bude schopno splňovat základní požadavky **flexibility, mobility a synergie**.

Zpravodajství a informace

Dobré velení a řízení vyžaduje stejně dobré zpravodajství. Za nynějších operací musejí být velitelé schopni rychle získávat podrobné a obsažné informace o možnostech, pohybech a silách protivníka a o válčišti.

Zpravodajské údaje na strategické a operační úrovni jsou základním předpokladem pro to, aby stát mohl přijímat politická a vojenská rozhodnutí odpovídající situaci. Získávání zpravodajských údajů a zpravodajská činnost prováděná za tím účelem musejí být národně autonomní, nenápadné a nepřetržitě možné a musejí být schopny pokrývat všechny důležité geografické regiony. Pouze budou-li splněny tyto podmínky, bude možné rozpoznat včas vznikající krizi reagovat na ni vhodným způsobem. Tohoto souhrnného cíle lze dovést k plnění pouze pomocí moderního a pružného zpravodajského systému složeného z vojenských a nevojenských složek. Takový systém zahrnuje pozemní, letecké a kosmické senzory pro několik pásem elektromagnetického spektra. Používá se jich pro zpracování a analýzy informací a pro jejich předávání národním uživatelům a partnerským státům.

Právě letectvo vždy mělo a vždy bude mít vysokou potřebu aktuálních zpravodajských informací. Pokud se má síla letectva uplatnit, je absolutně nutné, aby mu byly poskytovány aktuální, použitelné a spolehlivé zpravodajské údaje.

V této souvislosti bude hrát velkou úlohu kombinovaný zpravodajský systém a také využívání kosmického prostoru. Čas, který uplyne mezi přijetím určité informace a jejím převedením ve vojenskou akci, musí být drasticky zkrácen. Naším cílem musí být mít k dispozici síly, které mohou ve spolu práci s celým zpravodajským systémem reagovat téměř bez zpoždění. Tímto způsobem byly například umožněny efektivní vojenské akce proti raketám Scud Saddáma Husajna.

* * *

V budoucnu tedy bude spektrum úkolů Luftwaffe kvalitativně obtížnější a kvantitativně rozsáhlejší, než v období doktríny „pružné reakce“. Jako složka, která vzhledem ke svým hlavním úkolům závisela na nejmodernějších technologiích, letectvo vždy podporovalo ta nejprogresivnější systémová řešení. To znamená, že se Luftwaffe bude stále více a více zabývat informačními technologiemi, jejich užitím i zneužitím.

Je to totiž schopnost používat informační technologii a zpracování dat k zajišťování zpravodajských údajů získaných souborným zpravodajským systémem v reálném čase na všech úrovních a přeměnit ji ve vojenskou akci, která může potenciálního protivníka zbavit každé možnosti beztrestně zahájit agresi.

(-nas-)

Zapojování soukromého sektoru do obrany země se ukazuje nejen jako vhodná alternativa dalšího rozvoje a fungování armády při současném snižování nákladů na její provoz, ale je i vhodným impulzem pro rozvoj regionů a průmyslových podniků. Zásady a podmínky pro nastartování uvedeného procesu je však třeba podrobně rozpracovat tak, aby armáda byla rovnocenným a suverénním partnerem obchodních vztahů a mohla mnohem účelněji využívat přidělené prostředky státního rozpočtu na reálné zabezpečení obrany země.

Ing. Miroslav Kalousek, náměstek ministra obrany pro ekonomiku, v úvodním referátu semináře NATO „Úloha soukromého sektoru v rámci obrany státu“ (duben 1997).